

IDA JA PEREKOND

ARVO PESTI

„PEREKOND“. Režissöör, idee autor ja operaator **Sulev Keedus**, originaalmuusika: **Riho Sibul**, heli: **Ivo Felt**, heli kokkukirjutus: **Harmo Kallas** (Aatomik Stuudiod), montaaž: **Kaie-Ene Rääk**, toimetaja **Lauri Kärk**, tõlge eesti keelde: **Ave Alavainu**, tiitrid ja kujundus: **Kaija Kesa**, produtsent **Reet Sokmann**. Beta SP/Digi Betacam, 58 min, värviline ja mustvalge. © F-Seitse OÜ, 2004. Esilinastus 13. oktoobril 2004.

Ajastu, mil me elame, uusaja uusim osa, on sünnitanud vähemalt kaks radikaalset ühiskondlikku muutust. Üks tuleneb informatsiooni liikumise tohutust kiirenemisest, ülemaailmsest võrgustumisest, kus infobitid kihutavad silmapilk ümber maailma ja tagasi, suvaline info saabub suvalisse punkti, ka info prügikastistumine, kui soovite. Teise suure muutuse keskpunktiks on perekonna, vähem või rohkem puritaanliku institutsiooni lagunemine, selle sisu teisenemine. Vabalt võib olla mitu naist või mitu meest, füüsiliselt terve paar võib soovitud jääda lastetuks, asi kaugel sellest, et elus peab abielus olema vaid kord. Ühiskond ei mõista uuenenud suhteid hukka. Järgmine kukesamm on juba õhus – samasooliste isikute perekondade loomine, laste lapsendamine nendesse peredesse ning kõik sellest tulenev – protsess küll krigiseb, kuid juba liigub. Need mõlemad uuendused on muutnud meie ühiskonda ning muudavad ilmselt veelgi.

Ka **Sulev Keeduse** värskes dokumentaalfilmis „**Perekond**“ näeme juba

uuenenud suhteid, perekonda, kus keskpunktiks on tegus naine ning kõik tiirleb tema, mitte mehe ümber.

Vaikselt ja sujuvalt eesti filmikunsti tippude hulka tõusnud Keedus on juba rahvusvaheliselt tunnustatud meister. Nii mängufilm „**Somnambuul**“ kui ka (vähemalt) režissööripoolse mänguta film „Perekond“ on äratanud laiematki tähelepanu. Käsitletud teemad on huvitavad, teostus eeskujulik.

Dokumentaalfilm oma suhteliselt lobedate reeglitega ei ole Keedusele mingi uudis. Seekordne – „Perekond“ – on neist kindlasti parim. Ka nüüd ei sekku kaval autor isiklikult tegevusse, küllalt laisalt lastakse kaamerale lihtsalt suriseda, vaevumata otsima peeni võttenurki ning tegemata osavat montaaži. Vastupidi, hulk minuteid peaaegu tunnipikusest filmist on täidetud filmi tegelaste lindistatud koduvideotega, mille kvaliteet on nagu ikka. Tänapäeva rahutule vaatajale, kes kasvanud üles Lääne närviliste filmide najal, kus tormatakse ei tea kuhu ja ei tea miks, võib Keeduse laisk rahu igavgi tunduda. Ent sisu õigustab igati sellist lohakat vormi. See loob keskkonna, milles joonistub välja kodanik Ida ja teda ümbritsev perekond.

Ida on tõeline peaaegu sajandi kestnud nõukogude rahvastikupoliitika produkt. Pärapõrgus sündinud, elanud siin ja seal laial Nõukogudemaal, lõpuks maandunud Eestisse. Lapsed samuti juurteta, üks elab Riias, teine Peterburis. Ida töökohtki on sümbolne, Tallinna–Moskva rongi brigadir. Elu

„Perekond”,
2004.
Režissöör
Sulev Keedus.
Filmi
peategelane Ida,
Tallinna –
Moskva rongi
brigadir.

„Perekond”.
Ida mees
Fjodor
Vassiljevitsš.

ikka ratastel. Mees sõjaväelane, nüüd muidugi erus. Kuid mehega koos nad ilmselt ei ela. Film on eelkõige Idast, tõelisest (nais)isiksusest, tema elust ja armastusest ning lõpetuseks ka elust pärast Ida surma. Kuid kindlasti pole tegu feministiga – Ida on lihtsalt tugev isiksus. Ida perekonnast saame osa ikka eelkõige tema enese kaudu; Ida on filmi

a ja o, Sampo sammas.

Hoolimata sellest, et Ida kaamera ees sageli eputab, käib jutt ikka tõsistest asjadest. Veel näeme ja kuuleme tütreid, kuid meest, abikaasat, näidatakse umbes sama palju kui pere koera. Kumbagi kuuleme vaid koduvideo kaudu. Ida oma tugeva ja vitaalse isiksusega hoiab ülal kogu filmi. Tegevust ju filmis pea-

„Perekond“.
Ida vanem tütar
Nataša.

„Perekond“.
Ida noorem tütar
Larissa.

aegu ei olegi. Kogu film jutustatakse. Põhiliseks rääkijaks on Ida ise, kuid kuulda ja näha saab ka tütreid. Enamasti käib aga jutt Idast.

Millest Ida siis jutustab? Eelkõige tunnetest, armastuse tähtsusest ja armastuse vajalikkusest, kuid ka selle vähesusest. Napilt on Ida elult armastust saanud.

Ehedad on jutustused nõukogude tegelikkusest; palju sai rännatud, palju ka raskusi näha. Nõukogude olme oli Ida eluajaks saavutanud vähemalt Venemaa kolmas oma apogee. Kuna mees oli sõjaväelane, oli sundus elada kaugel ja külmas põhjas. Seal sündis ka esimene laps – selle sünni kirjeldus on filmi emotsionaalselt üks tugevamaid kohti.

„Perekond“.
Tütred Nataša ja
Larissa lastena.

Mees oli Idal hea ja peret hoidev, kuid tal ei jätkunud Ida jaoks piisavalt armastust. Ning kui siia lisada tütre sõnad ema iseloomu kohta („allumatu, tõrges, tujukas“), siis pole ime, et Ida mehega mitte kõige paremini läbi ei saanud.

Ida oli tõeline nõukogude naine; olles tegelik perekonnapea, ei jäänud ta hätta millegi ees. Kogu armastus suunati tütardele, kellest noorem, Riias elav raske lapsepõlvega Larissa, peenema nimega Lora, näis paras tulehark. „Perekonna“ kaamera jälgib Lora kitsilikus korteris, geiklubis, oma debüütmaalinäituse avamisel jm. Lora pidevalt itsitab. Tema kunstnikuvõimed näivad mitte küll kõige kõrgemal tasemel olevat, kuid avamispeol kostnud Lora lobitöö on igati Ida võsu vääriline.

Ida tütarde jutud laiska kaamerasse päädivad alati juttudega emast; seda nii Ida eluajal kui ka pärast tema surma. Ida nimelt sureb enne filmi lõppu kopsupõletikku. Suremist ega matuseid ei näidata. Kogu film on ju jutustus.

„Perekonda“ on ilmselt kaua filmitud. Ka ilma peategelase surmata oleks film vaatajaid väärt olnud, kuid loomu-

likult annab see kurb sündmus loole jõudu juurde. Sümbolne on, et mõlemad Ida tütreid sünnitavad varsti pärast ema surma. Perekond jätkub. Lora laulatakse ka kiriklikult. Ida on eelnevalt pikalt arutlenud abielurituuaali tähtsuse üle naise jaoks ning selle üle, kui ükskõikse kerglusega mehed sellesse suhtuvad. Lora uhke laulatus peaks seda siis kompenseerima. Isa Fedjaga samastatakse kogu maailma mehi, ega Idal neid vist rohkem olnudki.

Filmi lõpus vaatab isa Fedja pärast Ida surma amatöörfilmi oma isepäisest abikaasast. Nahaalne kaamera jälgib pikalt Fedja väljendusrikast nägu. Tema jaoks on Ida endiselt alles. Vaikne rahulik armastus, millest Idale jäi ikka väheks, voogab edasi.

Vapra Ida tugev iseloom on lummuvalt ligitõmbav. Sulev Keedusel on ikka ja alati õnnestunult leitud näitlejad. Valitud leebe laad näitab režissööri teravat silma. Ja lõpuks on „Perekond“ peale kõike muud ka esimene korralik filmidokument kohalike lihtsate vene-laste elust.